

Vijenac 713

Književnost

NOVA PRIJEVODNA PROZA: Venko Andonovski,
Azbuka za neposlušne

Istinsko pripovjedno i prijevodno čudo

piše MIRA MUHOBERAC

Svako novo djelo Venka Andonovskoga (1964), najčitanijega makedonskog autora, romansijera, dramskoga pisca i teoretičara književnosti, prevedena na dvanaest jezika i na kazališnim pozornicama izvedena posljednjih dvadesetak godina u nizu gradova i zemalja, privlači veliku pozornost.

Roman izvrsnoga književnika i sveučilišnoga profesora *Azbuka za neposlušnite*, objavljen 2001, na hrvatski je preveden dvadeset godina poslije, pod naslovom *Azbuka za neposlušne*, zahvaljujući suptilnom uredniku i nakladniku Hašimu Bahtijariju i njegovoj nakladničkoj kući TIM press iz Zagreba, a najviše od svega izvrsnom prijevodu s makedonskoga na hrvatski Borislava Pavlovskoga, istaknuta makedonista i sveučilišnoga profesora.

S makedonskoga preveo Borislav Pavlovski, izd. TIM press, Zagreb, 2021.

Dakle, prvo je književni pothvat napravio Venko Andonovski, a nakon njega prevoditeljski pothvat Borislav Pavlovski, koji je uspio zadržati ritam pripovijedanja izvornika, strukturu rečenice, patinu i pathos makedonskoga romana, arhaičnost izraza, raznovrsnost pripovjednih kodova, usuglašenost međuigre čistih, a stilski sjajno provedenih imperfekta, aorista, perfekta i pluskvamperfekta, uza svezreмени present i suptilnu međuigru futurom prvim i futurom drugim. Kako je bogat hrvatski jezik, a kako se slabo koristimo njegovim bogatstvom, u prijevodima posebno rijetko, vjerojatno izdavačkom voljom i (pogrešnom) željom da bude „dostupan“ širokoj publici!

Premda naslovljen imenom za ćirilično i glagoljičko pismo, roman je strukturiran tako da otvara univerzalnost budeći podsjećanje na hebrejski alfabet, na hebrejski jidiš i židovski arapski i na pisanje zdesna nalijevo, na baštinu Feničana i na poseban sustav pisanja nastao u 8. stoljeću. Venko Andonovski strukturira roman u dvadeset poglavlja, a petnaesto i šesnaesto dijeli na dva potpoglavlja, tako da uključuje sva slova, njih dvadeset i dva, hebrejskoga alfabeta, memorijske inačice kojega proširuje podnaslovnim dodatnim semiotičkim mizanscenama. Svako je poglavlje označeno imenom slova i ruhom, kostimom ili košuljicom grafema, a nakon naslova obilježeno je i crtežima slova koji ujedno označuju njegovu *propast*. Npr., prvo poglavlje Alef: bik prološki je određeno *propašću* slova alef – od hijeroglifa, sinajskoga pisma, staroga kretskoga, semitskoga pisma, staroga feničkoga, grčkoga kadmejskoga, grčkoga eolskoga do današnjega pisma.

Svako je od dvadeset poglavlja ujedno priča o tom slovu i događanjima povezanim s njim u sudbinskom smislu: Alef: bik, Bet: kuća, labirint, Gimel: sjekira, Dalet: vrata, motika, He: pero, Vau: rašlje, ptica, Zajin: zasun, Het: polje, Tet: kotač, Jod: ruka, Kap: otvorena šaka, Lamed: udica, Mem: voda, Nun: zmija, žena, Samek: potporni stup / Ajin: rodница, Pe: koplje / Šade: trozubac, Kop: spolovilo bika, Reš: glava, Šin: vrata, Tau: križ.

Roman započinje ulomkom:

„Dođe.

Venko
Andonovski

AZBUKA ZA NEPOSLOŠNE

Iz zemlje niknu, izniknu ili s neba pade, doletje, jer trećega nema; sve što postoji, postoji između neba i zemlje, jer tako je rekao Bog; da on gore, a mi dolje griješimo, mučimo se, a da između nas praznina bude, da se ne dodirujemo, da ga ne premještamo i unizujemo, podijeljeni budemo, da ga ne sustižemo. Među nas, u središte, otkako nas je stvorio i prvi put zgriješio, s pravom je postavio prazninu.“

Prazninu autor ispunjava nevjerojatno intrigantnom pričom o dolasku Lijepoga, tijekom zalaska sunca, uz pojavu ognjenoga bika, u manastir koji mijenja ravnotežu zla u odnosu na dobro među krasopiscima. Aktantsku ekipu čine otac Varlaam, otac Eftimij, krasopisac, kojega pripovjedač, „onaj što sada zapisuje ovo (da nema zabune barem u tom), klisar u manastiru Polihron na Olimpu, Maloj Aziji“, potajno naziva Crveni, zbog njegove riđe kose, pjege i zle krvi u glavi te krvi koja mu često teče iz nosa. Osim sudbine Eftimija Crvenog pripovjedač, jedan od krasopisaca, koji sebe zaziva najneukijim, a koji tijekom pripovijedanja postaje nijem, prikazuje i sudbinu dvanaestorice odabranih učenika Eftimija Crvenoga, dvanaestorice učenika, „svi u dobroti nalik jedni na druge, kao iz iste berbe, iz istog roda, jednaki u poslušnosti i krasopisu“.

Bogat i lucidan apokrifni diskurzivni stil spojen s neodoljivim asocijacijama na hagiografije te parafraza biblijskoga stila (pripovjedni rakurs protagonista opisanih događanja) kojim se nakon pripovjednoga

svjedočenja pripovijeda pojedini događaj stvaraju iznimno bogatu pripovjednu tapiseriju i uvlače nekoliko perspektiva pripovijedanja. U sljedećim poglavljima prikazuje se značenje misije Ćirilovih (i Metodovih) učenika, sudbina ćirilice i glagoljice, stopljeni s individualnim istupanjima i egzistencijom svijeta.

Magija deuterokanonskih spisa uobličuje se u čaroliju pripovijedanja koja roman oblikuje u čudesnu bajku punu značenja, a događanja u samostanu u Maloj Aziji 865. i preplet hebrejskoga, grčkoga i slavenskih jezika i pisama pretvara se u živo tkivo događanja i borbi poslušnih istih krasopisaca i neposlušnih kreatora novoga pisma i novih, dobrih događaja. U pozadinskom palimpsestu pojavljuju se bljeskovi previranja na političkom polju i prikaz licemjerja, zlobe i dvostrukoga ja svakoga vođe manipulatora.

Čitajući *Azbuku za neposlušne* današnji će čitatelji s velikom pozornošću ući u tajne kovčežića Ilariona Nabluškoga, u misterije poznavanja zanata i približavanja lijepom, dobrom i svijetlom, otkrivajući istinu novoga. Rasprostrta na nevelikih 140-ak stranica, ova knjiga manjeg formata, usidrena u za mnoge nepoznat srednji vijek da bi zaplovila sjevremenim pučinama i prostranstvima, pravo je blago suvremene prozne književnosti.